

جانلانمى ، دولتک منافع مالیه سی ایچونده ضروریدر . حال بویله اولنجه بى ،
دولتک بورجلىرىنى تدقیق ایته دیگمىز زمان استخراج ایته دیگمىز نتیجه یه بورادده
واصل اولیورز : اداره امور ایتمک بالکى دولتک موازنه مالیه سی دکل ،
اورده دله زیاده اهمیتده مملکتک موازنه اقتصادیه سی درشورمیلیر...

یاردرس

سیامت

آلتایله طوغری

(باشی ۱۲ نجی صاییده)

اوده سایه یاقلاشیوردق . واپورمزده فعالیت آرتدی . بر طرفدن یولجیلر
اشیالرینى طویلامقله ، دیگر طرفدن طائفه لر واپوری تمیزلمک و تخیر
ایتمکله مشغول .. ایکی کون اولیسی استانبول لیاننده واپورمىک هر طرفی
قارمه قاریشیق ، یم پیس ایکن بوکون کمال اعتنا ایله تمیزلندی ... آرق اوده ساتک
بویوک بنالری کوریلوردی ؛ هله دارالفنون ، بلدییه دائره سی ، بلدییه کتبخانه سی
تیاترو و کلیسالر پک اوزاقدن سچیلیمکله باشلامشیر ایدی .

لیانه داخل اولیوردق ؛ دها توقف ایتمدن روس صحیبه مفتشلى واپورمه
کیردیلر ؛ ابتدا یولجیلری معاینه ایتمکدن سوکرا واپورک هر طرفی ،
آبدستخانه لرینى ، آنبارلرینى ، قاره لرینى کمال اعتنا ایله نظر تفتیشدن کیردیلر .
چوق بکمدی ، مرک مأمورلری ده کلدی . سوکره واپورمزده طوردی .
یولجیلرک اشیالری هب کوکرتیه جیقاریلش ، ایشچی و طائفه لرده صره ایله
بر طرفه دیزلمش ایدی . روس مرک مأمورلری ، واپوک قبودانی ایتمش کی
خصوصی قارالرک قاپولرینى کندی اللریله کلیدلیدیلر ، آنبارلری ده کمال اعتنا
ایله مهرلیدیلر . (اونوما یکنزکه واپور ، آوستریا باندیره لیدر .) سوکرا طائفه لر
صالیویریلدی ، نوبت یولجیلره کلشیدی . باوولار ، سبتلر ... هب بربرر آجیلیور ،

هرشى بك چوق دققله معاينه دن كچيريليور، بعضاً كوكسار، جيبلىردە آرانيور،
 كتابلر ويكى اشيا آليقونيليوردى. بىندنەمە ھىدە اولق اوزرە آلدېغى دورت
 فسله آلتى صارىق، وبردستە تسىيىچى، وبردە يول كتابلرىمى آلدېلر. قيمىتىك يوزدە
 طوقسانى رادە سىندە بر رسم وىرەك بر قسم اشىيىمى قورتاردىم. فقط
 كتابلرىمىك سانسورە كوندريەلە جىكى سويلەكلەردىن بولردىن آرتق اميدىمى
 كىدىم. واپورمىز رىختىمە ياناشدى. ژاندرمەلر قاپولرە دىكلەيلر. اللرنە بولنان
 پاساپورطلرە باقارق يولچىلرى اسىملارلە برر برر چاغريور، بعض سىواللر
 سورددىن سوكرە واپوردىن چىقمەيە مساعىدە ايدىورلردى.

•••

يدى سىكز سىنەدنىرى قىرمنىلغە، طارلغە، انجىلەكە آليشان كوزلرم،
 بردىن برە اوكمە آجىلان سىياھلىق، كىنىشلىك، قالىنلىق ايلە بردىلوكىب الفت
 ايدەمە يوردى. اوتەيە برىيە سىرەتلى آديملر ايلە حرىكت ايدىنلرەك چوغى مائەدە
 ايمىش كىي، سىراپا سىياھلرە بورونىشلردى: سىياھ شابقا، سىياھ كوكملىك، سىياھ
 كىر، سىياھ پانتالون... جادەلر كىنىش، ياپىلار باصىق، فقط براستىحكىم قدر
 قالىن، مەين، طىرزمەمارىلرى بام باشقە.. ظرافت آرسەدە مئانت چوقدى.
 آكلاشيليور، كە بو قوم شو شەر ايجندە ابدى ياشامق اىستە يورلر.

آقشامە طوغىرى شىمندوفر استاسيوننە كىش ايدىم. سىركە جى استاسيوننىك
 ايكى اوچ مەلى جىسىم بو بىنا يولچىلر ايلە خىنجا خىنج طولو ايدى. استاسيوننىك
 مەطرفى كوزدن كچىردىم. دوردىنچى موقەع سالونى سىياھ، سفىل، قوقش يولچىلارە،
 مىردار اشىيالرى ايلە قارمە قارىشىق ايدى. اوچونچى موقەدە اورطە حاللى
 آدملىردوشونەرك كىزىنىورلردى. ايكىنچى وىرنىچى موقەلرەك سالونى، استانبولمە
 امثالى بولماز بر لوقانطە ايدى. وىبورانك يولچىلرى شىن وشاطرىيىوب ايجيور،
 كىزوب قونوشىورلردى. بو سالونىك انتظام وىظرافتى، بوفەسىنىك ما كولات
 ومىشروبانى اىكبار يولچىلرى بىلەمىن ايدە بىلەجىك بر رادەدە ايدى. بىن بر طرفە
 اوتورمىش سايچىدن آلدېغى بر غىزەنىك مطالعە سىلە مشغول ايدىم كە قارشىمە منتظم

کینمش، روس قیاساتلی، هانی آجیق بریسی کلهرک سلام ویردی و - افندم،
استانبولدن کلیورسکیز، دکلې؟ دیه سوزمه باشلادی. سوکرمدن آکلادم که
بو ذات، استاسیونک برنجی وایکنجی سالوننک مستأجری قاسم تورکلرندن
برمسلماندرد. [۱]

بو ذاتله بک چابوق آرقداش کی قونوشمغه باشلادق. اومتصل استانبول
احوالی صوریور، ای بر خبر ایشندکجه سونیور، جیربایوردی.

..

کیجه لین، اوده سادن قالقان قطاریز بوتون قوتیله ایرتسی کونک آفشانه
قدر منادیأ قوشدی. آقسام خارقوقک قوجامان استاسیونده بولئوردق. بوراسی
اوده سانککندن ده بویوک، منتظم و مزین. کیجه بی استاسیونده کچیردک. صباح اولور
اولماز اودیسهاده براشدیکمز بر قاج آرقداش ایله خارقوقی کزیمکه جیققدق.
خارقوق اوده سا قدر دکله بیله یینه منتظم و بویوکدر. اوده سا مغازه لرینک
اوستنده لاتین حرفیله یازیلی بر جوق لوحه لره تصادف ایدیلدیکی حالده بوراده
آنجق بر، یا ایکی انگلیزجه لوحه کورمه بیلدک. بوراده تجارتک بویوک قسمی
روس النده دیمکدر. یولمز اوزرنده دردنجی و آلتنجی نومرولی ارکک،
بش نومرولی برده انات اعدادیلرینک لوحه لری کوزیمه ایلیشمش ایدی.
خارقوقده مسلمانلرک بر جامعی ایله منتظم ابتدایی مکتبلری بولندیغنی خبر
آلدق؛ فقط وقت طار اولدیغندن کیدوب کورمه مدک.

استاسیونه کلدیکمزده بشوش بر جهره بزی استقبال ایدیوردی. طانیه مدیقم
فقط ذکا و درایتی یوزندن، کوزندن آکلاشیلان بو ذات: «قطارک حرکت

[۱] روسیه کنیش، یولاری اوزون اولدیغندرد، طن ایدرم، بویوک شهرلرک
استاسیونلرینه، هادتا کوچوک بر شهر، دنیه بیلیر. یوللاردن هر صنفدن خلق ییه جک،
ایچه جک، اوقویه جق، سوسنه جک، کیف کتیره جک هر شیئی بوللرک بوفه لرنده تدارک
ایده بیلیر. بو بوفه لر قومانییه طرفندن غایت غالی بدل اعمار وده یوزیتولر ایله متعه دله
حواله ایدیلیر. بوکون روسیه نکه بویوک استاسیون بوفه لری مان منحصرأ قاسم تورکلری
آلنده در. قاسم تورکلری بوتجارتده اوقدر عمارسه قزانمشلردوکه باشقه عنصرلرک اولنره
رقابتی بک مشکدر. شمدی (واغون - رستوران) لره بواس بواس اوللرک آینه کچور.

وقتی کنجیه قدر آزاجق او طوروب قونوشلم، دییوردی . خارقوف ایله
دها بر ایکی بویوک استاسیونک بوفه مستاجری اولان بو قاسم تورکی نیم
فقهله متوغل اولدیغی آرقاشمدن خبر آلمش اوله جق که همان بر استفتا ایله
سوزه باشلادی :- « سز نه دیرسکز؟ ایشته بز بویله اکثری روس اولان
مشتیریلر مژک هر ایستدکاری بی بوفه لر مزده بولندیرمق مجبوریتسده یز .
شیمدی به قدر هیچ بر مسلمان یولچینک ایسته دیکنی خاطر له به مدیغ ائلردن ماعدا،
مکراتک انواعی ساتیوروز . مشتیرلر ، یولچیلر قارش « یوق ! » دیمک اولماز،
چونکه تعهد آلتیده یز . مرحوم جمال الدین افغانی حضرتلری پترسبورغده
ایکن دائما زیارتلرینه کیدر ایدم ، اوده مستاجری بولندیغمز غارک لوقانطه سنه
آره صره کلیردی . بز حالزدن شکایت ایندکجه ، بز ی ترغیب ایدر ، غیر مسلمانلر
قارش اولان بونوع تجارتک مسلمانلغه بر ضرری اولمادیغنی سویلردی؛ مسلمان
اودر که بی نوعنه زیان طوقندرماز، دائما اییلک ایدر و ملتک تعالیسنه چالیشیر...
دیردی . اوت ، ایشته بن لوقانطه لریمده یوزدن فضله هم شهریلر مسلمانلری
استخدام ایدیورم ، بونلرک هبسی ده آی حساییله یوز ، ایکی یوز ، اوج یوز
روبله به قدر معاش آلیورلر . کندم ده الحمدلله بول بول قازانیورم . ملتبه اییلک
ایتمکی ده اونیورم . ایشته خارقوف شهرنده مکتب ، جامع ، مملکتمز خان
کرمانده (قاسم شهرینه ، سکائی « خان کرمان » دیرلر .) منتظم بر کتبخانه ،
قرا تخانه تاسیس ایلدک، بونلرک مصرفلری قزانجملزله تأمین ایدیوروز؛ بوتجارت
جواز ویریلر ایه ، روسیه نك اك بویوک غارلرنده متعهد اولان اسلاملر شهره سز
بواشدن ال چکر، بوصورته مهم بر منبع ثروت مسلمان آلدن کیتمش اولور...»
دیوردی .

صوکر ا محاوره نك زمینی باشقه بر وادی به دوکلدی . اوتنه دنبری روسلر زیاد
قاریشان، بوسپله حیات و معیشتجه خیلی انقلابلر معروض قالان، فقط کوزلرینک
آجیقانی، سبی و غیرتلری، ثروت و حیثیتری ایله روسیه نك تورک - اسلام عنصری
آراسنده یک مهم بر موقع اشغال ایدن خان کرمانلیلرک ملی حرکتلری حقنده کوکلده بر
مراق بولندیغنی حس ایدیوردم . مخاطلم بونی آکلار آکلماز، سوزه باشلادی .

مملكتلارنده منتظم مکتىبلرى، مدرسهلرى بولدىغى، كىنجىلرده عموماً علمه، تحصيله قارشى رغبت بىك چوق اولدىغى، اختيارلاركده بوخصوصده زياده سيله يارارلقلى طوقدىغى، هله جمعيت خيريه لرىنىك موفىقتله ايلرولمىكده اولدىغى حرارتلى ريسان ايله آكلادىوردى. مخاطبم هنوز سوزىنى بتيرمه مشدى كه قطارك عزيمت زمانى ياقلاشدى :

« كاشكه كيجه دن، هيچ اولمازسه صباح دن كوريشمى اولسه ايدىك... فقط دوزكن مطلقا بزه اوغرايلىكسىز، كزم جىككز يرله، قارداشلىرم بزدن سلام بايرشديرر ايسه كز متشكر اولورز.. » دىوردى. مسافر پرور ملتداشمزدن صميمى مصافحه لرله آريلوب ترنه آتلادى.

..

اوده سادىن چيقالى برى هيچ عارضه سىز، دوم دوز بو اووده قابوب كيدىورز. بوتون بو اووه مزروعدىر. يرلى يولچىلرى بوسنه محصولاتىك فنا اولدىغىدن بحث ايدىورلردى.

يولچىلر آراسىده اسلام، تورك عنصرينه هنوز تصادف ايديله مە يوردى. يولچىلرك شيوه لرينه، طرز تابىس لرينه نظراً بولك ايى طرفنده كوريلن كويلرك « كوچوك روس » لرله مسكون اولدىغى آكلاشىلدىوردى. بويوچك كويلرك اورتە سنده قهلى، قهلى كار كير، محتشم برر كلىسا كوزه چاريوردى.

(پينزا) يه ياقلاشدىقه قطاره تورك - مسلمان يولچىلرده ينىمكه باشلامشلردى. بر بهانه بولهرق آنلرايله كوريشمك طائيشمق بىك ايستيوردىم. ذاتاً باشمده كى فس آرزو ايتديكم كيمسه ايله كوريشمك خصوصنده چوق قولايلىق وريوردى: عثمانلى بر تورك اولدىغمه حكم ايدىرك روس، مسلمان بىم ايله كوريشمكه هوسكاردى. متوسط صنفدن روسلرك توركيايه قارشى صميمى ديه جىك قدر خيبرخواه اولدقلىرىده كورم.

پينزايى كچىك، تره نمزده تورك - مسلمان يولچىلرىده آرتق چوغلاندى. محورى نيترنى نوغوردن اذره هانه قدر شمالدن جنوبه اوزانمش « ايدىل » (وولغا) نهى اولان تورك - اسلام طائفه داخل اولمش ايدىك. تيجور بولك هر

ایکی طرفنده آره صره اسلام - تورک کویلرینک جامع مناره لری کورنجهیه باشلامشیدی .

قطاریمز بویوک ایدیل کوریسنی بش دقیقهده مرورایدنک سامارایه واصل اولدی . بوراده ترهندن اینه جک ایدم ؛ چوجوقلغمک بر قاج سنه سنی ایچنده کچیردیکم بوکوزل شهری زیارت ایده جکدم . طلبه لک حیاتندن بوراده مدفون خاطر اتم مدرسه لری ، مکتبلری ، آشنا اولدیغ محترم سیالری کورنجه یکیدن جانلاندی . چوجوق ایکن طانیدیغ آرقداشلرمدن ، مدرسه رفیقلرمدن بمضلرینک ملتزم آراسنه طاغیله رق ایش کوردکلریغ حتی ایش باشینه کچدیکلریغ ، هر برینک مکتبلری ، مدرسه لری بولندیغنی ایشیدنجه سونیور ، اونلری بختیار بولیور ، کوکلدن تبریک ایدیوردم . بریسی الیه بر مجموعه صیقیشدیردی . باقدم ، کوردم : « اقتصاد » مجموعه سی . بالخاصه کویلی تورک - مسلمانلرک حال وسویه لری نظر دقته آلینه رق ساده ، آچیق تورکجه یازیلان بر رساله اقتصادیه . بو رساله نک وقیله چوجوق ایکن طانیدیغ ، شیمدی تحصیلی اکیال ایده رک ، سامارا مدرسه سنک ایکنجی مدرسی اولش بر همشهریم طرفندن یازیلوب نشر ایدیلکده اولدیغنی آکلانجه جدا سوندیم . ملتزمک اک مبرم بر احتیاجی ایفا ایتمکده بولمئسندن دولانی کندیسنه قارشى کوکلده بویوک بر حس احترام اویاندی ..

(پتمدی)

ملیم ثابت

مضمومی خبارلریمزده

رازلقدن :

بزم رازلغک مسلمان اهالیسی اصلاً تورکدر ، اولاد فاتحاندر . آنجق بورالره اسکان اولندقلری زمان شوپ ، یعنی بولغار قیزلرینی اهتدا ایتدروب اولندکلرندن ، کیت کیده آنادیللرینی اونوتمشلر ، بولغارجه قونوشمهیه باشلامشلردر . رازلغک بولغارجه سنده برخیلی تورک کلمه لری محافظه ایدیلش ایشه ده ، غلبه بولغارجه ده قالمشدر . بولغار وتورک لسانلرندن مخلوط بوللهجهیه